herpy

AGAMER

Uromastyx ornata

Uromastyx ornata er en liten og uvanlig fargerik piggstjertagame fra steinørkenene på begge sider av Rødehavet. Hannen er grønn, blå og noen ganger rød med gule flekker på ryggen. Den blir 30-36 cm, er nesten ren planteeter og graver seg ned i et dypt bunnsubstrat. Den krever et stort, varmt og tørt terrarium med kraftig UVB og lever i mange år, men er intet kosedyr.

Familie: Agamidae Engelsk: Ornate Mastigure Tidligere navn: *Uromastyx philbyi* Publisert 16. november 2026

FAKTABOKS

DYRET

Voksenstørrelse	**30-36 cm** total lengde inkl. hale
Levealder	**15-25 år**
Aktiv	**Om dagen**
Levevis	**Klippelevende, bakkelevende og gravende**
Biotop	**Ørken og klippeterreng**
Vanskelighetsgrad	**Øvet**

STELL

Min. terrarium	**120 × 60 × 60 cm** L × B × H for 1 voksent dyr
Temperatur, dag	**27-32 °C**
Varmeplass	**50-55 °C**
Temperatur, natt	**18-22 °C**
Luftfuktighet	**20-30 %**
Vann	**Vannskål**
UVB	**Nødvendig** Ferguson-sone 3
Vinterhvile	**16-22 °C** 8-12 uker
Kosthold	**Planter**
Holdes	**Alene eller parvis**

AVL

Formering	**Eggleggende**
Kullstørrelse	**4-20 egg**
Inkubasjon	**60-70 dager** ved 33-34 °C

VERN OG PAPIRER

CITES	**Liste II**
EU-vedlegg	**Vedlegg B**
IUCN	**Livskraftig (LC)**

Om arten

Uromastyx ornata er en kompakt, kraftig bygd agame med kort, bred kropp, korte bein og en flat hale som er dekket av kranser av spisse skjell. Halen består av 20-23 ringer og brukes både til forsvar og til å sperre inngangen til hulen. Det sitter små torner på oversiden av lårene og noen forstørrede skjell foran øreåpningen.

Kjønnene har forskjellige farger. Hannens grunnfarge på ryggen er grønn, blå og noen ganger rød, med gule øyeflekker i rader. Hunnen er mer nøytralt sandfarget til lyserosa og har mattere gule flekker. Hannene får først de fulle fargene sine etter 3-6 år og er mest fargesprakende i parringstiden. Enkelte hunner er like fargesterke som hanner. Hannene er som regel slankere enn hunnene og har et bredere hode, mens voksne hunner blir pæreformede.

Arten blir omtrent 30-36 cm inkludert hale og hører dermed til de mellomstore piggstjertagamene.

Arten ble beskrevet i 1827. Det skilles mellom to underarter: *U. o. ornata* fra Egypt, Israel og Saudi-Arabia og *U. o. philbyi* fra det vestlige Saudi-Arabia og det nordvestlige Jemen. Arten har tidligere vært ført som underart av *Uromastyx ocellata*.

Voksne dyr er rolige og tilbringer en stor del av dagen med å sole seg og spise. Ungdyr er derimot svært aktive og dyktige klatrere. *U. ornata* blir sjelden helt tam, og den er best som et dyr man ser på, ikke et man håndterer. Selve stellet er til gjengjeld forholdsvis enkelt når temperatur, UVB og kosthold er i orden. Arten passer best for en holder som har erfaring med planteetende krypdyr og plass til et stort terrarium.

Les mer: Lys og UVB

Utbredelse og leveområde

Uromastyx ornata lever i det østlige Egypt med Sinai, det sørlige Israel, det vestlige Saudi-Arabia og det nordvestlige Jemen. Et funn i Jordan er mulig, men ikke bekreftet. Nominatformen *U. o. ornata* finnes i den nordlige delen av utbredelsen, mens *U. o. philbyi* lever i fjellene i det vestlige Saudi-Arabia og det nordvestlige Jemen.

Arten er knyttet til klippefylt terreng og fjell på begge sider av Rødehavet. Globalt regnes den ikke som truet, men i Israel står den som truet på den nasjonale rødlisten.

> **Naturlig utbredelse:** Egypt, Israel, Saudi-Arabia og Jemen.

LEVEOMRÅDE

Uromastyx ornata lever i steinørken og steinete land med spredt plantevekst. Den graver huler i sprekker, under steiner og i løs jord, og hulene kan være opptil omtrent 1 m dype. Dyrene er dagaktive og soler seg om morgenen før de går på næringssøk. I den nordlige delen av utbredelsen kan det komme frost om vinteren.

Hulen gir et kjøligere og fuktigere mikroklima enn overflaten. Plantene dekker mesteparten av vannbehovet, og arten drikker sjelden. Dyrene lever for det meste alene og møtes til paring; små grupper med én hann og flere hunner forekommer også. Føden er nesten utelukkende planter: insekter utgjør bare omtrent 1 % av føden og blir trolig spist ved et tilfelle sammen med blomster.

Lengden på vinterdvalen i naturen er ikke dokumentert for arten. Hos den nærstående *Uromastyx acanthinura* er dyrene mindre aktive fra oktober til februar.

Les mer: Vinterdvale og årstider

Stell

TERRARIET

Et voksent dyr trenger et terrarium på minst 120 × 60 × 60 cm (lengde × bredde × høyde), og større er bedre. Det er større enn vanlige glassterrarier kan tilby, så velg et terrarium i tre, PVC eller plast med glassfront. Tre faste sider gir ro, særlig for nyinnkjøpte dyr. Ungene kan også bo i 120 × 60 cm, fordi de trenger den samme temperaturgradienten som de voksne.

Bunnen graves i og må derfor være dyp: minst 10 cm, gjerne mer, av fin sand eller sandholdig jord. En blanding av halvparten sand, 30 % jord uten gjødsel og 20 % leire holder gangene oppe. Hold de øverste par centimeterne tørre, og fukt bare litt i dybden. Unngå kalksand og knuste valnøttskall, som kan gi tarmtetthet. Avføring og urinsyre fjernes daglig, og bunnsubstratet skiftes helt hver 3.-4. måned. Syke eller skadde dyr flyttes midlertidig over på tørkepapir.

Terrariet skal åpne i fronten og ha god ventilasjon, helst med nettlokk. Bygg solplassen av flate steiner eller skifer under varmelampen, gjerne som en stabel med mellomrom, slik at dyret kan krype inn og velge temperaturen sin. Fest steinene slik at de ikke velter når dyret graver under dem. Gi minst tre skjul per dyr, gjerne det doble, fordelt mellom den varme og den kjølige siden. Varmelamper skjermes slik at dyret ikke kan berøre dem. Hold ett dyr i hvert terrarium, og hold aldri forskjellige arter av *Uromastyx* sammen.

Les mer: Varme og temperatur

TEMPERATUR

Solplassen skal ha en overflatetemperatur på 50-55 °C, målt med et infrarødt termometer rett under lampen. Den kjølige siden ligger på 27-32 °C. Varmen skal komme ovenfra, for eksempel fra en halogenspot på 100 W omtrent 25-30 cm over solplassen, aldri fra en varmematte under bunnen: dyret flytter seg ikke i tide fra en for varm bunn og kan bli forbrent. Er solplassen for varm eller for kald, så juster med en dimmer eller ved å heve eller senke steinene.

Om natten slås varmen av, og temperaturen kan falle til romtemperatur, omtrent 18-22 °C. Dyret skal hele tiden kunne trekke seg unna varmen.

Om vinteren gis en kjølig dvale: dagslengden kortes ned til 6-8 timer, romtemperaturen senkes til 16-22 °C, og solplassen holdes på omtrent 30 °C, slik at dyret kan varme seg og tømme tarmen. Dvalen varer 8-12 uker. Gi bare vinterdvale til friske, velnærte dyr, og veg dem før og under dvalen.

LUFTFUKTIGHET OG VANN

Luftfuktigheten skal være lav, omtrent 20-30 %, målt ved bunnen på den kjølige siden. Vedvarende høy luftfuktighet gjør dyret sykt, så ikke sprøyt terrariet. Bunnen fuktes bare litt i dybden slik at gangene holder og hulene får et fuktigere mikroklima, mens de øverste centimeterne er tørre.

Dyret får nesten alt vannet sitt gjennom fôret og drikker sjelden. Om en vannskål er nødvendig, er man uenige om; en liten skål med friskt vann gjør ingen skade i et godt ventilert terrarium, og tynne eller nyinnkjøpte dyr kan ha nytte av den. Skift vannet daglig.

Les mer: Luftfuktighet, sprøyting og ventilasjon

LYS OG UVB

Arten er dagaktiv og trenger kraftig lys. Bruk en LED-lampe eller et lysrør på ca. 6500 K som dagslys, adskilt fra varmen; dyrene er mer aktive og spiser bedre med det. UVB er nødvendig: arten hører til Ferguson-sone 3, og et T5 HO-rør på 12-14 % over omtrent halvparten av terrariets lengde på den varme siden skal gi en UV-indeks på 4,5-6 ved solplassen. Kontroller med en UV-måler, og bytt rørene etter 6-12 måneder eller etter produsentens anvisning. Dagen er 12 timer om sommeren og kortere om vinteren.

FÔRING

Uromastyx ornata er planteeter. Omtrent 90 % av føden skal være bladgrønt og blomster, ca. 5 % harde grønnsaker og ca. 5 % tørrfôr. Varier mellom salatblandinger, ruccola, løvetannblader, endivie, pak choi, kålrotblader og litt grønnkål, og gi spiselige blomster som løvetann, hibiskus, rosenblader, ringblomst og blomkarse, gjerne fra egen hage og alltid uten sprøytemidler. Høy og gress blir også spist. Harde grønnsaker som squash, gulrot og erter rives fint.

Frø og belgfrukter er en naturlig del av kostholdet: tørkede, knuste erter, linser og hvit hirse gir protein og fett, men fører til fedme hvis de gis for ofte. Anbefalingene varierer fra en liten skål som står fremme hos voksne dyr, til en liten porsjon høyst én gang i uken. Ungdyr under seks måneder får ingen frø. Frukt er en sjelden godbit. Insekter er ikke nødvendige; en enkelt melorm eller superorm som er støvet inn, kan gis av og til, særlig til hunner etter egglegging og til dyr som skal legge på seg.

Ungdyr fôres hver dag med så mye de kan spise, og voksne fôres 4-5 ganger i uken. Dryss maten med kalk og et vitamintilskudd. Anbefalingene varierer fra to ganger i uken til en til to ganger i måneden når dyret får nok UVB og et variert kosthold. Bipollen gis ofte i altfor store mengder; la heller blomstene dekke behovet.

Les mer: Kalk, vitaminer og tilskudd

ATFERD OG HÅNDTERING

Voksne dyr er rolige og stasjonære, men territoriale overfor andre voksne, særlig hanner overfor hanner. Hold dem enkeltvis. Et par kan bare holdes sammen i et terrarium som er minst dobbelt så stort som minimumet, og selv da er det ingen garanti. Ungdyr er ikke territoriale og kan holdes sammen til de nærmer seg kjønnsmodenhet.

Et nytt dyr skal ha fred de første ukene. Oppdrettede dyr venner seg raskest til det, mens villfangede kan bruke opptil seks måneder. Har dyret ikke spist etter to uker, skal en veterinær se på det. Ikke håndter dyret under tilvenningen, utover veiing, og dekk til eventuelle glassider. Etterpå kan du tilby fôr fra hånden. Nærm deg langsomt og alltid nedenfra, aldri ovenfra, for det ligner en rovfugl. Hold dyret utenfor terrariet i høyst én time om gangen, fordi det trenger varmen. Veg dyret én gang i måneden, og oppsøk veterinær ved stort vekttap. Vask hendene etter kontakt, for krypdyr kan bære salmonella.

Les mer: Karantene og hygiene

Avl

KJØNNSMODNING OG KJØNNSBESTEMMELSE

Hannen har et bredere hode og er som regel mer fargesterk. Bøyes halen forsiktig opp, ses hos hannen en V-formet rad av skjell rett under kloakken og hemipenis-bulger ved halens rot. Hunnen er pæreformet som voksen og har en hudfold i nakken som hannen biter seg fast i under paringen. Enkelte hunner er fargesterke og ligner hanner.

Alder og størrelse ved kjønnsmodenhet er ikke dokumentert for arten. Hannene får først de fulle fargene sine etter 3-6 år. Sett bare velnærte, fullvoksne dyr i avl.

PARRING

Avlen følger en kjølig vinterdvale, som setter dyrene i gang. Dagslengden kortes ned fra 12 til 6 timer og deretter til 4 timer, og temperaturen senkes. Etter omtrent to måneder økes lyset igjen trinnvis til 12 timer. Først deretter settes hunn og hann sammen, og begge skal være i god kondisjon.

Paringen er voldsom. Hannen sirkler rundt hunnen og gjør armhevinger; en hunn som ikke er klar, vender seg om på ryggen. Hannen biter seg fast i hunnens nakkefold og kan trekke henne rundt i terrariet før han legger seg over henne og fører inn en hemipenis. Selve paringen varer 2-10 minutter. Pass på at hunnen ikke blir skadet, og skill dyrene hvis det går for langt.

EGGLEGGING OG KULL

Hunnen legger eggene 4-6 uker etter en vellykket paring. Kullet er på 4 til over 20 egg avhengig av hunnens størrelse, alder og helse. Sett en legekasse med en blanding av sand og jord inn på den kjølige siden i god tid, for eksempel i januar, slik at hunnen venner seg til den. Bruker hun den ikke, så flytt den til den varme siden. Jorden skal være så fuktig at gangen holder.

Etter eggleggingen er hunnen tydelig tynnere. Gi henne ro, rikelig med fôr og eventuelt en elektrolyttløsning uten smak. Hun tar som regel igjen mesteparten av vekten og spiser og soler seg normalt innen 1-2 uker.

Hirse og fuglefrø er ikke egnet som bunnsubstrat for en hunn som skal legge egg: kornene setter seg fast på eggene og spirer i rugemaskinen.

INKUBASJON

Grav eggene forsiktig opp med hansker på, og legg dem i samme stilling som de lå i, i en lukket beholder med fuktig perlitt som er akkurat fuktig nok til å klumpe seg når man klemmer den. Legg dem et par centimeter fra hverandre. Etter 1-2 dager skal det være dugg på sidene av beholderen; ellers tilsettes litt vann. En åpen skål med vann i rugemaskinen holder fuktigheten oppe. Veg beholderne én gang i uken for å følge fordampningen.

Ved 33-34 °C klekkes eggene etter 60-70 dager. Høyere temperatur gir kortere rugetid.

OPPDRETT AV UNGER

Ungene holdes enkeltvis eller i små grupper i terrarier på 120 × 60 cm med samme solplass og temperaturgradient som de voksne, eller i store plastkasser. Gi dem mange skjul. Bunnen er tørkepapir, fliser eller bar bunn til ungene er minst ett år.

Ungene får de samme grønne plantene og blomstene som de voksne, finsnittet, og fôres hver dag. Frø og tørkede belgfrukter gis først fra seks måneders alder. Tynne eller uttørkede unger kan tilbys vann. Skill ungene før de blir kjønnsmodne.

Helse og vanlige feil

De fleste problemer skyldes for lite varme eller UVB, for høy luftfuktighet og feil kosthold:

- Beinskjørhet (sekundær nutrisjonell hyperparatyreoidisme) ved for lite UVB, kalk og D3.
- Luftveisbetennelse og slim ved konstant høy luftfuktighet.
- Fedme ved for mange frø og for mye protein.
- Tarmtetthet ved kalksand, valnøttskall og for lav temperatur.
- Forbrenninger fra varmematter og ubeskyttede lamper.
- Parasitter hos nyimporterte dyr. Hold nye dyr i karantene i 3-6 måneder.
- Skorpete sår på leppene og huden, som kan skyldes bakterien *Devriesea agamarum*. Den smitter mellom agamer og kan bare bekjempes med veterinærbehandling og grundig desinfeksjon av terrariet.
- Eggleggingsvansker hos hunner uten egnet leggeplass.

Et friskt dyr er rundt og fast, har klare øyne og spiser regelmessig. Vekttap, manglende appetitt og sløvhet krever en veterinær med erfaring på krypdyr.

Spør alltid dine kloke bekjente

Veiledningen er et godt sted å begynne, men den kan ikke erstatte erfaring. Dyr er forskjellige, og mye av det viktigste lærer man av dem som har holdt arten i årevis. Snakk med en oppdretter, en erfaren holder eller en veterinær med kunnskap om krypdyr og amfibier før du skaffer deg dyret - og igjen hvis noe virker galt.

Hele veiledningen med kart og oppdateringer: herpy.org/no/agamer/uromastyx-ornata